

Asia Käännöksistä maksettavat rojalit

Hakija A

Annettu 23.8.1989

Tiivistelmä *Tekijänoikeusneuvoston lausunto tekijän taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista, tekijänoikeuden syntymisestä ja luovutuksesta ja luovutuksesta maksettavista tekijänoikeuskorvauksista sekä kustantajan tiedonanto- ja tilitysvelvollisuudesta eräissä tapauksissa.*

SELOSTUS ASIASTA

A Oy on 6.4.1989 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa oppikirjan käännöksistä tekijälle maksettavista käännöspalkkioista.

Asiakirjoista ilmenee, että A Oy ja ammattikasvatushallituksen metsä- ja puutalouden kehitysyhteistyöohjelma FTP ovat tehneet keskenään toimeksianto- ja kustannussopimuksen kehitysmaiden metsäopetukseen tarkoitetun oppikirjan valmistamiseksi. Oppikirja on tehtiin englanninkielisenä ja se käännettiin useille kielille. A Oy:lle tulevat korvaukset olivat vapaasti sovittavissa.

Mainitussa sopimuksessa on todettu, että teoksesta mahdollisesti tehtävistä käännöksistä maksetaan tekijälle rojalta yleisen käytännön mukaisesti, mikä on kuitenkin jätetty määrittelemättä.

Hakija oli ehdottanut FTP:lle, että tekijän rojalit määrättäisiin kääntäjäpalkkion suuruiseksi, teoksen erikoislaadun huomioon ottaen kuitenkin 15 %:ksi kunkin painoksen vähittäismyyntihinnasta. Ratkaisua ei kuitenkaan ole pystytty tekemään sen vuoksi, että käännökset on tehty suureksi osaksi virkatyönä eivätkä kirjat ole varsinaisesti myynnissä, vaan niitä jaetaan kehitysmaaopetuksessa ilmaiseksi.

Hakija tiedustelee, asettaako tekijänoikeuslaki esteitä sille, että käännösten tekijän rojalit määrättäisiin jokaisen käännöksen osalta samansuuruisiksi kuin kääntäjän palkkio ja se laskettaisiin AKAVA:n käännöspalkkiosuosituksen mukaisesti. Lisäksi hakija kysyy, miten rojalitmaksut on lain mukaan ajoitettava ja onko laissa asetettu esteitä sille, että tekijän ro-

jalti maksetaan toiselle sopijapuolelle (A Oy), joka on määrännyt myös tekijöiden kirjoituspalkkiot.

Ammattikasvatushallituksen vastine

Ennen asian ratkaisemista tekijänoikeusneuvosto on antanut ammattikasvatushallitukselle mahdollisuuden vastineen antamiseen asiassa.

Ammattikasvatushallituksen kirjelmässä todetaan, että ammattikasvatushallituksen tulkinnan mukaan tekijä on luopunut kaikista oikeuksistaan tuottamaansa materiaaliin. Kirjelmässä viitataan hakijan ja FTP:n välillä tehdyn henkilökonsulttisopimuksen kohtaan 22, jonka perusteella toimeksiannon puitteissa laaditut asiakirjat ja muu materiaali tulevat tehtävän päätyttyä FTP:n omaisuudeksi.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on tutkinut lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai esimerkiksi käännökseenä. Teoksen kääntäjällä on kuitenkin itsenäinen tekijänoikeus käännökseen, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeus muodostuu taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista. Taloudellisiin oikeuksiin kuuluvat kappaleenvalmistus- ja levitysoikeus. Tekijän moraalisten oikeuksien huomioon ottaminen sisältää velvollisuuden tekijän nimen mainitsemisesta teosta tai sen osaa levitettäessä tai esittäessä sekä kiellon esittää teos tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Tekijänoikeus voidaan myös moraalisia oikeuksia koskevin rajoituksin luovuttaa kokonaan tai osittain.

Tekijänoikeus ei ole pakottavaa oikeutta. Oikeuksien luovutuksesta voidaan oikeudenhaltijan ja luovutuksensaajan välillä vapaasti sopia. Kohutuuttomaksi katsottavaa sopimusehtoa voidaan kuitenkin sovittaa siten, kuin tekijänoikeuslain 29 §:ssä on säädetty.

Tekijänoikeuslain 3 luvussa on kustannussopimuksia koskevia säännöksiä. Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai muulla tavoin monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Käsikirjoitus tai muu teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi. Tekijänoikeuslaissa ei ole säännöksiä

tekijänoikeuden luovutuksesta maksettavista korvauksista, vaan korvauksen suuruus on, kuten muutkin sopimusehdot, osapuolten vapaasti sovittavissa.

Tekijänoikeuslain 35 §:n mukaan kustantajan tulee toimittaa tekijälle kirjainon tai teoksen muun monistajan todistus valmistettujen kappaleiden määrästä. Jos tilivuoden aikana on tapahtunut myyntiä tai vuokraamista, josta tekijällä on oikeus palkkioon, on kustantajan yhdeksän kuukauden kuluessa vuoden päättymisestä toimitettava tekijälle tilitys, josta käy ilmi vuoden myynti tai vuokraaminen sekä painoksen jäännösmäärä vuoden vaihteessa. Muutoinkin tekijällä on oikeus tilitysajan päätyttyä pyynnöstään saada tieto vuoden vaihteessa jäljellä olleesta määrästä.

A Oy:n ja FTP:n välillä tehdyn toimeksianto- ja kustannussopimuksen mukaisesti A on luovuttanut ammattikasvatushallitukselle yksinomaisen kustannusoikeuden teoksen englanninkielisiin painoksiin sekä teoksen käännösoikeuden. Sopimuksen osassa B (tekijänpalkkiot) kohdassa 11 on teoksesta tehtävistä käännöksistä sovittu maksettavaksi rojalta, mutta korvauksen prosenttimäärä on jätetty avoimeksi.

Vastaukset esitettyihin kysymyksiin

1. Asettaako tekijänoikeuslaki esteitä sille, että käännösten tekijän rojalta määrättäisiin jokaisen käännöksen osalta samansuuruiseksi kuin kääntäjän palkkio ja se laskettaisiin AKAVA:n käännöspalkkiosuosituksen mukaisesti?

Tekijänoikeuslain mukaan ei ole estettä rojaltn määräämiseksi edellä selostetuin tavoin. Myös muunlaisesta palkkionmääräytymisperusteesta voidaan sopia. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto r.y:ltä saadun tiedon mukaan liitto ei ole ottanut kantaa kääntäjien prosenttimääräisen rojaltn suuruuteen.

2. Miten rojaltilmaksut on lain mukaan ajoitettava?

Myynnistä maksettavien korvausten osalta viitataan tekijänoikeuslain edellä selostettuihin 35 §:n säännöksiin. Myynnistä riippumattomien rojaltilmaksujen ajoittamisesta ei tekijänoikeuslaissa ole säännöksiä.

3. Asettaako tekijänoikeuslaki esteitä sille, että tekijän rojalta maksetaan toiselle sopijapuolelle (A Oy), joka on määrännyt myös tekijöiden kirjoituspalkkiot?

Tekijänoikeuskorvausten suorittaminen jollekin muulle kuin tekijälle itselleen edellyttää lähtökohtaisesti sopimusta tekijänoikeuden luovutuksesta tekijän ja tässä tapauksessa A Oy:n kanssa. Sopimukselta ei edellytetä tiettyä muotoa.

Tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan antaa lausuntoja tekijänoikeuslainsäädännön soveltamisesta. Toimeksiantonsa puitteissa se ei siten voi ottaa kantaa yksittäisten sopimusehtojen tulkintaan.